

2. BOLEĆ (51) *vb impf*

o jasne; *inf* z tekstów nie oznaczających *é*, w pozostałych formach *e* jasne.

inf boleć (5). ◇ *praes* sg 1 boleję (3). ◇ 2 bolejesz (3). ◇ 3 boleje (13). ◇ *pl* 3 boleją (8). ◇ *praet* sg 3 m bolął (2). ◇ *f* bolała (1). *n* bolało (1). ◇ *con* sg 3 m by bolął (1). *f* by bolała (1). ◇ *part praes act* bolejąc (8).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde* XVI – XVIII w.

1. Cierpieć, znosić ból (51) :

A. *Fizyczny*; *dolere Calep*, *Cn* (24) : *ijż* on [Zbawiciel] *wiśłätz* ná krzyżu wielé rán/ wielé mąk *ij* boleści *cirpiál/ iako* koronę w głowie/ w ręku *ij* w nogách *gwozdzie/ a wiśakoż* o męce/milczy niewolá/ boleię/ ale pragnę. *OpecŻyw* 149v, 150v, 151; *KromRozm III* D2; *BibRadz Rom* 8/22; *Wiśakoż* ciało złego ná nim boleie [*caro eius in eo dolebit*] *dufzá* iego nád nim płáczę. *BudBib Iob* 14/22; *SkarŻyw* 293, 583; *gdy* przyfzło do śmierci/ *tedy* fámo człowieczeństwo *cierpiáło/ boláło/ vmárło/ y* wzbudzone było/ *y* do niebá *ieft* wzięte/ *á* boftwo *te⁸⁰* nie nieucierpiało. *CzechEp* 75, 75; *WujNT Rom* 8/22.

boleć przez kogo: O káżdym człowiecze *ty [Panie]* lepiej wiefz. *A* o ludu twoim/ *prze* który boleię [*ob quem doleo*] *Leop* 4. *Esdr* 8/15.

Zwrot: »brzemieniem boleć« = *rodzić w boleści*; *parturire Vulgi*: *zákrzykni á záowołay* która brzemieniem nie boleiefz [*quae non parturis; która rodząc nie pracujesz Wuj*] *WujNT Gal* 4/27. *Cf 1.b.*

W przen (1) : *Dziatki* moje/ *ktore* zás bolejąc *rodzę [quos iterum parturio]* ázby był Chrifthus w was wykřtałtowan. *WujNT Gal* 4/19.

a. *Chorować* (6) : *pořpolicie* ná *ćiemię* *táką* wodę *puřczamy* *gdy* *przódek* *głowy* boleie *Oczko* 16; *RybGęśli* C4v.

boleć na co (2): *LudWieř* B3v; *Bo* ná *zołádek* *fam* *y* *brzuch* *potym* *bárzo* bolejąc/ *á* *blifko* *śmierci* *będać/ gdy* *iá* [*kapicę św. Piotra*] ná *piersi* *fwe* *włóżył/ [...]* *ozdrowiał*. *SkarŻyw* 373.

W przen (2) : *Lecz* *ták* *rozum* *zboláły* *trudno* *iuz* *ma* *ożyć/ Ktory* *dawno* boleie *ták* *iefzcze* *y* *z* *młodu/ Snádnie* *mu* *przydzye* *řzálec* *czáfem* *y* *po* *chłodu*. *RejWiz* 79v; *Gdy* *też* *řtan* *krolewki* *řłábieie* *y* *boleie/ iáko* *głowá* *chora/ władza* *członkow* *wřzytkich* *ginie/ y* *kroleřtwo* *wřzytko* *vpada*. *SkarKazSej* 689a.

b. *Rodzić dzieci w boleściach* (3) : *ábowiem* *gdy* *naprzod* *Syon* boleć *poczęła* *zrodziła* *řny* *řwoie*. [*quia parturivit etiam peperit Siion filios suos*] *BibRadz Is* 66/8; *wyrwi* *řię* *á* *záowołay* *ty* *która* *nie* boleiefz [*non parturiens*] *BibRadz Gal* 4/27 [*cf* »brzemieniem boleć«]; *á* *będać* *brzemienná* *y* *wołála* bolejąc/ *y* *męczy* *řię* *rodząc*. [*Et in utero habens clamabat parturiens, et cruciabatur, ut pariat; a mając w żywocie wołála pracując sie i męczyła się aby urodziła Wuj*] *WujNT Apoc* 12/2.

B. *Psychiczny*; *martwić się, kłopotać się, smucić się; dolere Calep, Cn; indolere Calep* (22) : *RejWiz* 94, 159v; *Boleię* *pátrząc/ że* *depcá* *řli* *náukę* *twoię*. [*Vidi praevaricantes et tabescebam Vulg Ps* 118/158; *widziałem przestępcę a schnąłem Wuj*] *KochPs* 185, 33, 172; *KochPieř* 44; *CiekPotr* B4v; *liřt* *on* *bluźnierřki* *przed* *P.* *Bogiem* *wkázował/ záuuiąc* *y* *bolejąc* *iáko* *tá* *co* *rodzi* [*bibl. Mulier, cum parit, tristitiam habet Vulg Ioann* 16/2; *niewiasta gdy rodzi, smętek ma Wuj*] *SkarKazSej* 699a.

boleć na co (2): Pilnował wrzędu swego czuynie [...] wedle Apoštoła: z chorymi chorzeiąc/ á na wzgorźzenia y ná vpádki w grzech owiec swoich boleiąc [bibl. *Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror? Vulg 2.Cor 11/29; któż się zgarsza a ja nie bywam upalon Wuj* SkarŻyw 291; SkarKaz 548b.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Boleie/ że kto przed nią kiedy wysłzýy łkoczy KochPieś 44; GórnTroas 27.

W przen (3) : *RejPs* 62; áby bolála dużá twoiá [*et afficiam dolore animam tuam*] *BudBib* 1.Reg 2/33; SzarzRyt B3.

a. Żałować (1) :

boleć na czym: á iefli występuią [*narody przeciw przykazaniom*]/ łámo na nie ich sumnienie żáluie/ y w łobie łámi ná myśli boleią. *SkarKazSej* 696b.

b. Użalać się, współczuć; dolere, condolescere Cn (5) : GórnTroas 60; Lecz Páweł boleiąc [*Dolens autem Paulus*]/ obrociwłzy łię rzekł duchowi: Rołkázuięć [...]/ ábyś od niey wyszedł. *WujNT Act* 16/18.

boleć dla czego: Ktorzy gráią [...] piją kubkámi wino/ y przednieyszemi oleykámi námázuią łię/ á nie boleią dla łkrułzenia Iozefowego. [*et non condolent super contritione Ioseph*] *BudBib Am* 6/6.

boleć nad czym: To moię [*dzieci*]/ ktore nád nędzą ludzką boleią/ á wnet ią odganiáią iefli mogą. *SkarKaz* 278b.

boleć z kim: iefli ty mnie żáluiefz y zemną boleiefz: iáko łam swoiey y moiey żáłości nie oddaliłz? *SkarKaz* 550b.

2. Narzekać [*na co*] (4) : Iáwnie włzyłcy ná ten wrzod łzkodliwy boleią/ Lekárłtwá nań ładnego náleść nie vmieią. *RejWiz* 106v; *SkarJedn* 219; Y Exequutia oná przełzłá zá Krolá Augułtá, iefcze ią pámiętáią niektórzy y ná nię boleią. *SarnStat* 1269; *CiekPotr* 64.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Doleo – Boleię, troske mám, żáluię. *Calep* 339a; Indoleo – Boleię, żáłołc mam. *Calep* 528a; Perdoleo – Barzo, żáluie, boleię. *Calep* 777b.

Synonimy: **1.A.** *cierpieć*; **a.** *chorować, chorzeć, niemoc*; **b.** *pracować się*; **B.** *cierpieć, frasować się, kłopotać się, smęcić się, troskać się*; **a.** *żałować*; **b.** *użalać się*; **2.** *narzekać*.

Formacje pochodne cf 1.**BOLEĆ**.

Cf **BOLEJĄCY**